

Goňurbaş mukamy

Category: Aýdym-saz sungaty, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Goňurbaş mukamy TÜRKMEN HALK AÝDYM-SAZ SUNGATYNYŇ
ROWAÝATLARYNDAN

●Goňurbaş mukamy

Şükür bagşy Eýrana gidip, Mämmetýar hanyň sazandasy
Gulam bagşy bilen çakyny alyşansoň,
zyndanda ýatan agasyny ýurda alyp gelýär.
Bu wakany “ Şükür bagşy “ kino filminde bilýärsiňiz.
Olar dagyň kötel ýollaryndan gijäniň bir wagtyna
çenliýöräp halys ýadadylar. Ahyry obalaryna golaý
gelensoňlar, dagyň baýyrlaç eňňidinde dynç almak üçin
düşlediler.çünki Şükür bagşy obalaryna barsa, mähelläniň
dynç almaga goýman, daşyna üşjegini bilýärdi.Şonuň üçin
ol agasy bilen daňdana çenli gözlriniň awusyny almak üçin
atlaryny ota göýberip gysardy.
Agasy şol bada uklady.Şükür ýyldyzlary petreşip duran dury asm
ana ser edip esli
wagtlap uklamady."Çapyk han ilerik gitjek bolamda "Iş bitirip
gelseň-ä gowy zat welin, ýöne eliňi-
aýagyňy daňyp Atyňa ters mündürüp kowup göýberäýseler gerek "
diýip gyjytly sözünü aýdypdy.Hudaýa şükür, ony
etdirmedik, agam Gowuşdy" diýip, içini gepletdi ýatdy.
Ahyry onuň begenji, büýsanji, tolgunmasy süýji arzuwlar
bilen utgaşyp, soňy düýşe ýazyp gitdi.
Ýaňy dogan günüň tygy ýüzüne degensoň Şükür bagşy syçrap ýerin
den galdy- da, gapdalynda ýatan agasyyna seretdi.Zyndanda
oturyp gatý ýadan bolara çemele, ol süýji okuda
ýatyrdy. Onsoň Şükür ho-ol aşakda ýaýylyp ýatan küren
oba seretdi. Ol oba Şüküriň öz obasydy. Oba uzakda
bolsa-da belent baýyryň üstünden täze
dogan günüň şöhesine edil eliň aýasynda ýaly görünýärdi.Oba o
ýanypdyr. Her ýerde, her ýerde-

de tamdyryň agzyndan çykýan tüsse guýlum-guýlum bolup
dyk asmana galýardy. Han-
ha eýýäm sygyr çopanam mal sürüsini öňüne salyp örä
ugrady. Kim atly, kim eşekli, obadan saýlanyp baryan adamlaryň
hersini bir tarapa gidsyny çykaryp ot ýakdy. Tüňçäni
jürdikdäki suwdan dolduryp oduň gapdalynda goýdy. Onsoň
ol ýenede obasyna tarap ser etdi. Oba parahatlykda,
şadyýanlykdy.

Gidenine sähel gün geçenem bolsa, Şükürini göwnüne köp wagt geç
en ýalydy.

Hanha, obanyň günbatar çetindäki Mälikgul aganyň töwregi gaýda
-gaýmalaşyk. Ol bu gün toý tutýandyr. Ol maňa "Şükür
jan biz toýumyza Durdy bagşyny
çağyrjakdyrys weli, aňrujy ýetişiň bilseň, senem ýetişjek bo
lawergin" diýipdi. Heý Durdy bagşy,
Durdy bagşy... Damanaň piri Durdy bagşy, sen geçen ýaz bagyr-
da bir toýda aýdym aýdaňda menem ýanyňda saz çalypdym. Şonda se
n birden dik

asmana galyp, birdenem pesaýlaýan zaryň owazyň bilen oturanlar
yň gözüne ýaş aýlapdyň.
Aýdymy zaryň aýtmakda o dünýä bu dünýäsen ýaly barmyka?
şol taýda

"Dünýäni bir gözde gören.

Adyl bolup älem soran.

Döw-perige patyşah bolan,

Şahy Süleýman galmady „

Diýip,

bozlanda öýden içre Amanaly aga : Köňülde arman çohdur, bu nal
yşa ýürek parlandy" diýip bagyryberipdi.
Howwa nesip bolsa bu gün agşam toý bolar, Durdy bagşam geler. G
ör bu zatlary, üsti-üstüne hezillik. Ynha, Mälikguly agaň
, toýunda-da ýetişdim.
Anha eýýäm ýaryşa hyýaly bolan ýigitlerem atlaryny gezdirip ba
şladylar.

Şükür obasynyň şu günki parahatçylygyny özüm gazandym hasap ed
ýärdi. "Eýsem-de bolsa, parahatlyk bolmanam bilerdi..."
Şükür öňňüniki alamana gidiljek bolşuny ýatlady.

Çapyk han obanyň ýigitlerini ho-ol görüňän gyzgylt öwsüp
ýatan takyra ýygnapdy. Anha, şol at toýnagynyň
zyndan ýaňa edil petir bezilen ýaly bolup ýatyr. Olara ýolbaşç
ylyk etmeli çapyk

han agzyndan ak köpük saçyp gazaba münýärdi.
Şol takyrlyga ýygnanan atlylar Şüküriň zyndanda ýatan agasyny
halas etmek üçin

Mämmetýar han bilen çaknaşyga gitmelidi. Gan döküşli uruş bolma
lydy.

Şüküriň Gulam bagşynyň durşy bilen düwmeli bezelen piliň üstün
de saz çalyp

gelşini görüp süssiniň basylanyny agasyna aýdasy geldi. Öte key
ip çaglykdan hem

bitirip gelen işine çäksyz büýsanji sazandany diyseň hoşdurdy.
Ol haýdap baryp beýlede otlap ýören atyň ganjygasyndan
asylgy keçe gaply dutaryny aldy. Gelibem agasynyň edil
baş ujunda oturyp saz çaljak boldy. Ýöne bolmady.
Ertiriň dag tarapdan öwüsýän pesaý şemalyňa baş atýan
goňurbaşlar sazandany haýsy saza başlasa
ýalňyşdyrды durdy. Bir sazyň kakuwsyna başlasa, goňurbaşyň
tolkunyny onuň elini çaşdyrýardy. Ahyry sazandanyň eli
hem goňurbaşlaryň hereketine gara kakuw edip
başlady. Ýöne welin diňe kakauw bilen saz bolýarmy näme!
Esli wagtlaп goňurbaşlaryň tolkunyna görä dutaryny
kakdy oturды, kakdy oturды...

Birdenem sazandanyň barmaklary baş perdäniň üstünden indide bi
çak büýsançli owazlary düwmelendirip-düwmelendirip
göýberdi. Onsoň şol bir saz taslamasyny gaýtalap outran
sazandanyň barmaklary başinji perdä bardy-da
uçursyz inçe äheňli saz öwürmelerini hem öňkileriň yzyna sepläp
göýberdi, weli, täze bir aýakly-başly sazyň sudury
boldy duruberdi. Täze taslanan sazy Şükür gaýtalap birneme
bişirdi. Onsoň naýza boýy galan günün ýyllysyna
meýmiräp ýatan agasynyň egninden silkeledi.

—Agasy, agasy! Tursana, sen bi sazy diňläp görsene,
tur indi, hanha obamyz görnүp dur, çaltyrak tur,
çaýsyradygam. Anha, tünçede gaýnady.

men çay demleyänçäm ukudan açyl hany....

– Be, içi zeýili zyndan meni gowy söküpdür –Diýip,
Şükrüň agasy birki owurt ajy
çay içensoň ýuwaşja dillendi.

– Hany, ýaňy saz diňle diýdiň weli, çal, eşideýli.
Şükür agasy ýatyrka taslan sazyny inden öňden türginleşen sazy
ýaly edip uly hüji üw bilen çaldy. Agasy börtüläp duran
gabaklaryny galdyrman esli salym durdy.Şol oturşyna-
da Şüküre sorag üstüne sorag oklady.

– Bi sazy ön-ä çalaňokdyň, şeýledäلمي?
Ýogsada bu sazy kimden öwrendiň?

– Hiç kimden öwrenemok agasy.

–Onda bu saz name asmandan indimi?

– Yok, agasy, biz sazy şu ýerde tapdym.özüm düzetdim.

–Ýogsa-da, bi sazy nädip düzdüň.Äl gowy saz ekeni-aýt!....

–Agasy, bu sazyň kakuwny-ha şu şemal ugruna tolkunýan
goňurbaşlardan aldym-
diýip, töweregine göz aýlady. – ine bu düwmelendirip çalynýan
buýsançly

ýerlerinem, seni zyndandan boşadynyma bolan begenjimden aldym.
Onsoň Şükür birneme çekinjeňlik bilen ýüzüni agasyndan ters ta
rapa sowdy.

– Sazyň iň soňki bölegi name,Ataly agaň gyzy Akjagül ýadyma dü
şdy weli, birden elime geläýdi. Inha agasy, bu saz-
ha şeýle düzeldi.Bu meniň ilkinji saz düzüşim.
Nähilli gördüň diňleseň boljakmy?

– Gaty bolar Şükür jan, diýseň buýsançly saz.Berekella
inim! – diýip, Şükrüň
agasy aşakda ýaýylyp ýatan küren oba göz aýlady.Ýolboýy ýüzi a
çylman gelşine
ilkinji gezek Şüküre seredip ýylgyrdy.Inisiniň engine elini go
ýdy.

– Ýör, inim, çaltyrak baraýly, gelinejeňem gözi ýoldadyr,jigil
eňem göresim gelip
gitdi.Özüňem indi hergiz saz çalaňda, ilki bilen ýaňky “ Goňur
başdan “ başlagyn.

– Bor agasy.

Allaberdi DURDYÝEW,

Sungat synçysy.

Gaýtadan düzen: Arne GOLI,

Taryh ylymlarynyň kandidaty. Aýdym-saz sungaty